

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**
Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи *О.А. Кузнецова*

«27 серпня» 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПАРТОЛОГІЯ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 052 «Політологія»

Освітня програма: Політологія

Історичний факультет

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Партологія» для студентів спеціальності 052 «Політологія», галузі знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Розробник: Ніколаєнко Наталія Олександрівна, доктор політичних наук, професор кафедри політології _____ (Ніколаєнко Н. О.)

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри політології.
Протокол № 1 від “27” серпня 2019 року

Завідувач кафедри політології

_____ (Ніколаєнко Н.О.)

“29”серпня 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	спеціальність 052 «Політологія»	Нормативна	
	галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»		
Індивідуальне науково-дослідне завдання – есе, мультимедійна презентація творчих завдань, індивідуальне завдання, наукові конференції, конспект першоджерел, творче завдання, захист реферату, дослідницька робота.		<i>Рік підготовки:</i>	
		3	
Загальна кількість годин -90		<i>Семестр</i>	
		5	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента -5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Лекції</i>	
		6	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		4	
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
80			
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:10/ 90

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Партологія» є розгляд передумов виникнення в Україні політичного плюралізму; характеристика суті багатопартійності, яка склалася в Україні на початку 90-х років ХХ ст. і з'ясувати тенденції утвердження багатопартійної системи; проаналізувати програмні документи сучасних громадських об'єднань в Україні; розкрити роль громадських організацій у політичному й суспільному житті сучасної України.

Україна вступила у ХХІ століття незалежною державою, яка має такі багаті можливості для свого національного розвитку, яких вона не мала протягом багатьох століть бездержавності. Протягом останнього десятиріччя розвитку суспільних та політичних інститутів, разом з утвердженням та зміцненням Української Держави, зростало й усвідомлення громадянами, групами громадян та усією нацією своїх особистих, корпоративних та загальнолюдських інтересів у нових умовах.

Проблеми функціонування громадських організацій та політичних партій визначають сьогодні напрямок розвитку політично-партійного процесу в Україні. Державна незалежність України відкрила перед українським народом можливість повноцінного політичного розвитку, головним показником якого є розвиток політичної системи та громадянського суспільства.

Політичне життя в сучасному суспільстві неможливе без партій. Партії надають йому динаміки, оскільки вони є ареною змагань політичних курсів, ідей, які виражають інтереси представників різних суспільно-політичних груп.

Основними завданнями вивчення дисципліни є :

- проаналізувати програмні документи сучасних громадських об'єднань в Україні;
- навчальна дисципліна передбачає вивчення системи та устрою громадських об'єднань (політичних партій, громадських організацій, профспілкових, творчих, релігійних та ін.),
- порядок їх формування, функції, форми та методи діяльності, а також взаємовідносини і взаємодію з органами влади;
- курс покликаний визначити роль об'єднань громадян у політичній системі українського суспільства. Статті 36, 37 Конституції України є підґрунтям становлення і розвитку багатопартійності та політичного плюралізму. Право громадян на об'єднання є невід'ємним правом людини, закріпленим Загальною декларацією прав людини 1948 року, гарантованим Конституцією України, законами та іншими нормативними актами;
- опанування студентами знань сприятиме належному виконанню і застосуванню ними норм законодавства про об'єднання громадян, підвищенню правової та політичної культури, активізації їх громадянської позиції.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **компетентностями:**

I. Загальнопредметні:

- орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства;
- використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних, професійних і суспільно значущих завдань; застосовувати знання, уміння та особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності;
- продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі.

II. Фахові:

- організація інформаційно-аналітичного забезпечення політичних кампаній; здійснення кадрового забезпечення;
- розроблення документації, ідеологічного забезпечення,
- організація політичної діяльності;

- вироблення державної політики, забезпечення державного регулювання соціально-політичного розвитку в певних сферах суспільного життя на загальнодержавному, територіальному і галузевому рівнях управління;
- підготовка законодавчої і нормативно-правової бази;
- розроблення та організація прийняття політичних рішень;
- володіти основними концепціями і теоріями соціально-політичного знання, здійснювати їх оцінку, аналіз, порівняння та узагальнення у контексті вирішення політичних проблем сучасності;
- вміти виділяти теоретичні і прикладні, аксіологічні і інструментальні компоненти політологічного знання, які потрібні для підготовки і обґрунтування політичних рішень та участі у громадсько-політичному житті.

2. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1.

Становлення та розвиток політичних партій. Типологія партій та партійних систем

Проблемна лекція 1. Етапи історичного розвитку політичних партій Передумови виникнення і еволюція партії. Етапи становлення теорії політичних партій

Предмет і завдання навчального курсу. Його місце серед інших політичних дисциплін. Взаємозв'язок історії та теорії політичних партій. Соціально-історичні передумови виникнення політичних партій. Схема визначення етапів історичного розвитку партій М.Вебером. Родові партії, партії як аристократичні угруповання, партії як політичні клуби, масові політичні партії. Особливості виникнення і формування американських політичних партій. Політичні партії в постколоніальних країнах. Теорія “кризи партій” і її критика.

Виникнення перших політичних партій у стародавньому світі. Політичні партії Європи в період буржуазних революцій. Громадсько-політичні організації України I половини XIX ст. Становлення та розвиток політичних партій кінця XIX – початку X ст. Основні функції сучасних політичних партій. Основні політичні системи сучасності. Етапи становлення теорії політичних партій

Зародження теорії політичних партій. Трактовка політичних партій в англо-американській політичній традиції. Ф.Бекон, Т.Гоббс, Д.Юм, Е.Берк, “батьки-засновники” американської політичної системи про політичні партії. Формування концепції партій в романо-германських політико-правових вченнях. Місце політичних партій у політичних поглядах Ш.Монтеск'є, Ж.-Ж.Руссо, Е.Сійєса, Г.Гегеля, А.Руге, К.Розенкранца, А. фон Рошау. Класифікація партій Й.К.Блунчлі. Формування “класичної” теорії політичних партій.

Партії в теоріях демократії XIX ст. А.де Токвіль про партії в американській політичній системі. Дж.Ст.Міль про партії і представницьку демократію. Праці Г.Еллінека, Г.Кельзена, Г.Трипеля як ідейно-теоретичні передумови формування “класичної” теорії партій. “Класична” теорія політичних партій. Соціологія політичних партій у працях М.Острогорського, Р.Міхельса, М.Вебера. Формування сучасної теорії політичних партій.

Теорія політичних партій та партійних систем М.Дюверже та Дж.Сарторі. Форма та галузь застосування теорії політичних партій. Проект Джанда.

Проблемна лекція 2. Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль в житті суспільства. Елементи (індикатори) політичної партії

Політичні партії та представницька демократія. Р.Даль про інституційні гарантії демократії. Місце політичних партій у політичній системі суспільства. Роль партій у житті суспільства. Схема походження політичних партій за М. Дюверже. Партії внутрішнього (парламентського) і зовнішнього (позапарламентського) походження. Складові генетичної моделі походження партій. М.Педерсен про бар'єри розвитку партій (фази репрезентативності). Підходи до визначення політичних партій. Вузьке та широке визначення партій.

Суть поняття елементів (індикаторів) політичної партії. Організованість. Способи організації партій. Внутріпартійна демократія. Залученість. Членство в партії. Вступ в партію та вихід з неї. Стимули партійної діяльності. Фактори участі (партисіпації) членів партії. Узгодженість. Згуртованість та фракційність. Автономія партії. Що робить партію незалежною. Проблемна орієнтація. “Ліво-права” шкала політичних цінностей.

Політичний спектр та його конфігурація. Проблемно-орієнтовані партії. Класовість. Соціальна база партії. Партійна програма. Функції партійних програм. Партійні програми та партійні лідери. Стратегія і тактика. Центр(фокус) звернення політичних партій. Види

партійних стратегій. Електоральний успіх партії. Місце партії в системі влади. Правлячі та опозиційні партії. Урядовий статус. Партійні програми та урядова діяльність. Соціальна та правова інституалізація політичних партій. Фактори, що визначають рівень інституалізації партії. Два способи легітимації політичних партій. Суспільне визнання (лояльність).

Кредит 2. Інструментальний вимір політичних партій

Проблемна лекція 3. Функції політичних партій та партійне керівництво

Визначення функцій партій і їх типологія. Виражені та приховані функції політичних партій. Функції політичних партій – площини їх активності. Функція формування політичних цілей та завдань. Функція артикуляції і інтеграції соціальних інтересів. Функція політичної ідентифікації. Функція мобілізації мас. Виборча функція (відбір кандидатів, формування виборчої програми, структуризація голосів виборців). Функція зв'язку. Функція керівництва (партійне керівництво і опозиція). Функції партій в недемократичних державах. Функції партій в постколоніальних державах.

Суть, моделі та принципи партійного керівництва. Вплив виборчої системи, форми правління та структури парламенту на характер партійного керівництва. “Соціологічний закон” М. Дюверже. Типи партійного керівництва. Партійні коаліції і їх типи. Теорія коаліцій. Теорія “кризи партійного керівництва” і її інтерпретація.

Проблемна лекція 4. Типологія та класифікація політичних партій та партійних систем

Основні підходи до типології партій. Основні типи політичних партій: кадрова партія, масова партія, партія-виборців. Національно-визвольні, транзитні партії. Види політичних партій: партія-комітет, партія-громада, народна партія, революційна партія, фашистська партія. Джерела та напрямки трансформації партій. Класифікація політичних партій: класифікація партій на основі їх величини, класифікація партій за рівнем репрезентативності, класифікація партій за їх походженням, класифікація партій на основі організаційного, класового, ідеологічного критеріїв, класифікація партій на основі відношення до політичної системи.

Визначення поняття “партійна система”. Фактори, що визначають конфігурацію партійної системи. Лінії суспільно-політичного розмежування – основа партійного поділу. Засадничі основи типології партійних систем. Типології партійних систем на основі кількісного та якісного критеріїв. Основні типології партійних систем: М. Дюверже, Дж. Блонделя, Дж. Сарторі, Дж. Смітта, П. Маєра. Типологія партійних систем перехідних держав.

Загальні відмінності між різними типами партійних систем. Характеристика особливостей однопартійної системи. Тоталітарна, авторитарна, догматична однопартійні системи. Однопартійність фашистського і комуністичного типів, африканська (постколоніальна) однопартійність. Гегемоністська партійна система. Двопартійна система. Американська та британська, механічна і метафізична, досконала та модифікована, природна та штучна двопартійність. Багатопартійна система і способи її утворення. Виборча і партійна системи. Класифікація багатопартійних систем. Основні типи багатопартійності: система поляризованого плюралізму, система обмеженого (поміркованого) плюралізму і її різновиди, атомізована (мультипартійна) система, система домінуючої партії. Способи визначення конфігурації партійних систем. Визначення конфігурації партійних систем на основі емпіричних досліджень масового виборця. Визначення конфігурації партійної системи на підставі аналізу експертів. Визначення конфігурації партійної системи на основі аналізу її елементів. Індекс ефективної кількості партій. Індекс агрегації. Індекс фракційності. Індекс урядової істотності. Особливості визначення конфігурації партійних систем перехідних суспільств.

Проблемна лекція 5. Головні ідеологічні типи політичних партій

Поняття ідеологія. Основні структурні елементи ідеологічних доктрин. Головні політичні ідеології сучасності: лібералізм, консерватизм, соціал-демократія, комунізм, націоналізм, фашизм. Комунізм як політична ідеологія. Комуністична концепція у творах

Томаса Мора і Томазо Компанели. Характерні ознаки цієї політико-ідеологічної системи. Дві стадії розвитку комунізму. Соціал-демократія або демократичний соціалізм. Принципи соціал-демократії. Ідеї лібералізму в творах Т.Гобса, Дж. Локка, Ш.Монтеск'є. Лібералізм як утвердження прав і свобод людини. Характерні риси лібералізму. Новий тип лібералізму-неолібералізму. Консерватизм. Причини виникнення цієї політичної ідеології. Система цінностей консерватизму в економічній та суспільно-політичній сферах. Неоконсерватизм. Націоналізм. Ідеологічні та політичні цінності націоналізму. Фашизм. Виникнення фашизму. Визначальні ознаки цієї політичної ідеології. Гітлерівський націонал-соціалізм. Неофашизм та його форми прояву.

Кредит 3.

Політичні партії та рухи України.

Проблемна лекція 6. Політичні партії та рухи України та формування національної свідомості.

Становлення і розвиток багатопартійності на Західній Україні. Діяльність українсько-російської радикальної партії Галичини. Соціал-демократична партія Галичини. Соціал-демократична партія східної Галичини. Українська народна трудова партія. Суспільно-політичний рух 50-60-х років. Передумови виникнення багатопартійності в Україні. Рух шістдесятників: умови виникнення, діяльність. Дисидентський рух на Україні. Суспільно-політичний рух в Західній Україні. Діяльність Гельсінської групи. Виникнення багатопартійності в Україні (друга половина 80-початку 90-х років ХХ ст.). Передумови та причини виникнення багатопартійності. Утворення перших політичних партій і громадських організацій. Народний Рух України. Етапи розвитку народного руху України.

Становлення і розвиток Народного Руху України. Етапи його розвитку. Заборона діяльності Комуністичної партії. Політичний плюралізм. Стратегічні цілі та форми діяльності сучасних політичних партій. Партійна система України. Характеристика виборчого законодавства України. Вибори і виборчі технології. Електоральне поле України. Вибори і їх політичні наслідки. Фракції та депутатські групи українського парламенту. Політичний спектр України. Основні риси партійної системи України. Політична палітра сучасної Миколаївщини.

Проблемна лекція 7. Сучасні громадські об'єднання та рухи України.

Масові об'єднання громадян. Організації різних соціально-політичних орієнтацій. Структура громадських об'єднань: громадські організації, громадські органи, політичні рухи, суспільні рухи. Типологія громадських об'єднань. Нові соціальні рухи. Відмінності громадських рухів від партій.

Поняття об'єднання громадян.. Відмінність об'єднань громадян від інших недержавних організацій (професійних спілок, релігійних організацій).

Обмеження на створення і діяльність об'єднань громадян . Законодавство України про об'єднання громадян і його значення в реалізації громадянами права на свободу об'єднань.

Принципи створення та діяльності об'єднань громадян: добровільність, рівноправність, самоврядування, законність, гласність. Заборона обмеження прав та свобод громадян у зв'язку з їх належністю або неналежністю до об'єднань громадян.

Засновники об'єднань громадян. Членство в об'єднаннях Статут (положення) об'єднань громадян, вимоги до нього.

Державна легалізація об'єднань громадян. Реєстрація та відмова в реєстрації. Повідомлення про створення. Символіка об'єднань громадян. Припинення діяльності об'єднань громадян. Реорганізація, ліквідація об'єднань громадян.

Галузеві профспілкові об'єднання. Профспілки на новому етапі свого розвитку. Незалежні профспілки. Молодіжні об'єднання у державотворчих процесах України.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем					
	Л.	Пр.	С/р	Інд	Всього
Кредит1. Становлення та розвиток політичних партій. Типологія партій та партійних систем					
ТЕМА1. Етапи історичного розвитку політичних партій. Передумови виникнення і еволюція партії. Етапи становлення теорії політичних партій. Предмет і завдання навчального курсу. Його місце серед інших політичних дисциплін. Взаємозв'язок історії та теорії політичних партій. Соціально-історичні передумови виникнення політичних партій. Схема визначення етапів історичного розвитку партій М.Вебером. Родові партії, партії як аристократичні угруповання, партії як політичні клуби, масові політичні партії. Особливості виникнення і формування американських політичних партій. Політичні партії в постколоніальних країнах. Теорія “кризи партій” і її критика.	2	1	4		7
Виникнення перших політичних партій у стародавньому світі. Політичні партії Європи в період буржуазних революцій. Громадсько-політичні організації України I половини XIX ст. Становлення та розвиток політичних партій кінця XIX – початку X ст. Основні функції сучасних політичних партій. Основні політичні системи сучасності. Етапи становлення теорії політичних партій. Зародження теорії політичних партій. Трактовка політичних партій в англо-американській політичній традиції. Ф.Бекон, Т.Гоббс, Д.Юм, Е.Берк, “батьки-засновники” американської політичної системи про політичні партії. Формування концепції партій в романо-германських політико-правових вченнях. Місце політичних партій у політичних поглядах Ш.Монтеск'є, Ж.-Ж.Руссо, Е.Сійєса, Г.Гегеля, А.Руге, К.Розенкранца, А. фон Рошау. Класифікація партій Й.К.Блунчлі. Формування “класичної” теорії політичних партій. Партії в теоріях демократії XIX ст. А.де Токвіль про партії в американській політичній системі. Дж.Ст.Міль про партії і представницьку демократію. Праці Г.Еллінека, Г.Кельзена, Г.Трипеля як ідейно-теоретичні передумови формування “класичної” теорії партій. “Класична” теорія політичних партій. Соціологія політичних партій у працях М.Острогорського, Р.Міхельса, М.Вебера. Формування сучасної теорії політичних партій. Теорія політичних партій та партійних систем М.Дюверже та Дж.Сарторі. Форма та галузь застосування теорії політичних партій. Проект Джанда.		1	4		5
ТЕМА 2. Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль в житті суспільства. Елементи (індикатори) політичної партії. Суть поняття елементів (індикаторів) політичної партії. Політичні партії та представницька демократія. Р.Даль про інституційні гарантії демократії. Місце політичних партій у політичній системі суспільства. Роль партій у житті суспільства.	2	1	2		5

Схема походження політичних партій за М. Дюверже. Партії внутрішнього (парламентського) і зовнішнього (позапарламентського) походження. Складові генетичної моделі походження партій. М.Педерсен про бар'єри розвитку партій (фази репрезентативності). Підходи до визначення політичних партій. Вузьке та широке визначення партій.				
Елементи (індикатори) політичної партії. Суть поняття елементів (індикаторів) політичної партії. Організованість. Способи організації партій. Внутріпартійна демократія. Залученість. Членство в партії. Вступ в партію та вихід з неї. Стимули партійної діяльності. Фактори участі (партисіпатації) членів партії. Узгодженість. Згуртованість та фракційність. Автономія партії. Що робить партію незалежною. Проблемна орієнтація."Ліво-права" шкала політичних цінностей.Політичний спектр та його конфігурація. Проблемно-орієнтовані партії. Класовість. Соціальна база партії. Партійна програма. Функції партійних програм. Партійні програми та партійні лідери. Стратегія і тактика. Центр(фокус) звернення політичних партій. Види партійних стратегій. Електоральний успіх партії. Місце партії в системі влади. Правлячі та опозиційні партії. Урядовий статус. Партійні програми та урядова діяльність. Соціальна та правова інституалізація політичних партій. Фактори, що визначають рівень інституалізації партії. Два способи легітимації політичних партій. Суспільне визнання (лояльність).	1		2	3
Кредит 2.Інструментальний вимір політичних партій ТЕМА 3. Функції політичних партій та партійне керівництво. Визначення функцій партій і їх типологія. Виражені та приховані функції політичних партій. Функції політичних партій – площини їх активності. Функція формування політичних цілей та завдань. Функція артикуляції і інтеграції соціальних інтересів. Функція політичної ідентифікації. Функція мобілізації мас. Виборча функція (відбір кандидатів, формування виборчої програми, структуризація голосів виборців). Функція зв'язку. Функція керівництва (партійне керівництво і опозиція). Функції партій в недемократичних державах. Функції партій в постколоніальних державах.		1	3	4
Партійне керівництво. Суть, моделі та принципи партійного керівництва. Вплив виборчої системи, форми правління та структури парламенту на характер партійного керівництва. "Соціологічний закон" М. Дюверже. Типи партійного керівництва. Партійні коаліції і їх типи. Теорія коаліцій. Теорія "кризи партійного керівництва" і її інтерпретація.		1		1
ТЕМА 4. Типологія та класифікація політичних партій та партійних систем. Типологія та класифікація політичних партій. Основні підходи до типології партій. Основні типи політичних партій: кадрова	1		3	4

<p>партія, масова партія, партія-виборців. Національно-визвольні, транзитні партії. Види політичних партій: партія-комітет, партія-громада, народна партія, революційна партія, фашистська партія. Джерела та напрямки трансформації партій. Класифікація політичних партій: класифікація партій на основі їх величини, класифікація партій за рівнем репрезентативності, класифікація партій за їх походженням, класифікація партій на основі організаційного, класового, ідеологічного критеріїв, класифікація партій на основі відношення до політичної системи.</p>					
<p>Типології партійних систем. Визначення поняття “партійна система”. Фактори, що визначають конфігурацію партійної системи. Лінії суспільно-політичного розмежування – основа партійного поділу. Зasadничі основи типології партійних систем. Типології партійних систем на основі кількісного та якісного критеріїв. Основні типології партійних систем: М.Дюверже, Дж.Блонделя, Дж.Сарторі, Дж.Смітта, П.Маєра. Типологія партійних систем перехідних держав.</p>	1	1	3		4
<p>Характеристика основних типів партійних систем. Загальні відмінності між різними типами партійних систем. Характеристика особливостей однопартійної системи. Тоталітарна, авторитарна, догматична однопартійні системи. Однопартійність фашистського і комуністичного типів, африканська (постколоніальна) однопартійність. Гегемоністська партійна система. Двопартійна система. Американська та британська, механічна і метафізична, досконала та модифікована, природна та штучна двопартійність. Багатопартійна система і способи її утворення. Виборча і партійна системи. Класифікація багатопартійних систем. Основні типи багатопартійності: система поляризованого плюралізму, система обмеженого (поміркованого) плюралізму і її різновиди, атомізована (мультипартійна) система, система домінуючої партії.</p>	1	1	3		4
<p>Способи визначення конфігурації партійних систем. Визначення конфігурації партійних систем на основі емпіричних досліджень масового виборця. Визначення конфігурації партійної системи на підставі аналізу експертів. Визначення конфігурації партійної системи на основі аналізу її елементів. Індекс ефективної кількості партій. Індекс агрегації. Індекс фракційності. Індекс урядової істотності. Особливості визначення конфігурації партійних систем перехідних суспільств.</p>		1	3		4
<p>ТЕМА 5. Головні ідеологічні типи політичних партій. Поняття ідеологія. Основні структурні елементи ідеологічних доктрин. Головні політичні ідеології сучасності: лібералізм, консерватизм, соціал-демократія, комунізм, націоналізм, фашизм. Комунізм як політична ідеологія. Комуністична концепція у творах Томаса Мора і Томазо Компанелі. Характерні ознаки цієї політико-ідеологічної системи. Дві стадії розвитку комунізму. Соціал-демократія або демократичний</p>	2	1	5		8

соціалізм. Принципи соціал-демократії. Ідеї лібералізму в творах Т.Гобса, Дж. Локка, Ш.Монтеск'є. Лібералізм як утвердження прав і свобод людини. Характерні риси лібералізму. Новий тип лібералізму-неолібералізму. Консерватизм. Причини виникнення цієї політичної ідеології. Система цінностей консерватизму в економічній та суспільно-політичній сферах. Неоконсерватизм. Націоналізм. Ідеологічні та політичні цінності націоналізму. Фашизм. Виникнення фашизму. Визначальні ознаки цієї політичної ідеології. Гітлерівський націонал-соціалізм. Неофашизм та його форми прояву.					
Кредит 3.Політичні партії та рухи України.	2	1	5		8
ТЕМА 6. Політичні партії та рухи України та формування національної свідомості. Становлення і розвиток багатопартійності на Західній Україні. Діяльність українсько-російської радикальної партії Галичини. Соціал-демократична партія Галичини. Соціал-демократична партія східної Галичини. Українська народна трудова партія.					
Суспільно-політичний рух 50-60-х років. Передумови виникнення багатопартійності в Україні. Рух шістдесятників: умови виникнення, діяльність. Дисидентський рух на Україні. Суспільно-політичний рух в Західній Україні. Діяльність Гельсінської групи.		1	5		6
Виникнення багатопартійності в Україні (друга половина 80-початку 90-х років ХХ ст.). Передумови та причини виникнення багатопартійності. Утворення перших політичних партій і громадських організацій. Народний Рух України. Етапи розвитку народного руху України. Становлення і розвиток Народного Руху України. Етапи його розвитку. Заборона діяльності Комуністичної партії. Політичний плюралізм.			5		5
Стратегічні цілі та форми діяльності сучасних політичних партій. Партійна система України.Характеристика виборчого законодавства України. Вибори і виборчі технології. Електоральне поле України. Вибори і їх політичні наслідки. Фракції та депутатські групи українського парламенту. Політичний спектр України. Основні риси партійної системи України.			5		5
Політична палітра сучасної Миколаївщини. Причини появи політичних партій на Миколаївщині та їх діяльність. Підтримка націонал-радикальної орієнтації. Партії соціал-комуністичної орієнтації. Центристські партії Миколаївщини, їх роль в громадсько-політичному житті області.			5	3	

ТЕМА 7. Сучасні громадські об'єднання та рухи України. Масові об'єднання громадян. Організації різних соціально-політичних орієнтацій. Структура громадських об'єднань: громадські організації, громадські органи, політичні рухи, суспільні рухи. Типологія громадських об'єднань. Нові соціальні рухи. Відмінності громадських рухів від партій. Поняття об'єднання громадян.. Відмінність об'єднань громадян від інших недержавних організацій (професійних спілок, релігійних організацій).Обмеження на створення і діяльність об'єднань громадян . Законодавство України про об'єднання громадян і його значення в реалізації громадянами права на свободу об'єднань. Принципи створення та діяльності об'єднань громадян: добровільність, рівноправність, самоврядування, законність, гласність. Заборона обмеження прав та свобод громадян у зв'язку з їх належністю або неналежністю до об'єднань громадян. Засновники об'єднань громадян. Членство в об'єднаннях Статут (положення) об'єднань громадян, вимоги до нього. Державна легалізація об'єднань громадян. Реєстрація та відмова в реєстрації. Повідомлення про створення. Символіка об'єднань громадян. Припинення діяльності об'єднань громадян. Реорганізація, ліквідація об'єднань громадян. Галузеві профспілкові об'єднання. Профспілки на новому етапі свого розвитку. Незалежні профспілки. Молодіжні об'єднання у державотворчих процесах України.	1	1	5	5	8
Усього годин	10	10		70	90
Всього	90				

5.Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Становлення та розвиток політичних партій. ТЕМА1. Етапи історичного розвитку політичних партій. Передумови виникнення і еволюція партії. Етапи становлення теорії політичних партій	2
ТЕМА 2. Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль в житті суспільства. Елементи (індикатори) політичної партії	2
Кредит 2.Інструментальний вимір політичних партій	2
ТЕМА 3. Функції політичних партій та партійне керівництво.	2
ТЕМА 4.Типологія та класифікація політичних партій та партійних систем.	2
ТЕМА 5. Головні ідеологічні типи політичних партій.	2
Кредит 3.Політичні партії та рухи України.	2
ТЕМА 6 Політичні партії та рухи України та формування національної свідомості.	2
ТЕМА 7. Сучасні громадські об'єднання та рухи України	2
Разом	14

6. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин

Кредит1. Становлення та розвиток політичних партій.	4
ТЕМА1. Етапи історичного розвитку політичних партій	
ТЕМА 2.Передумови виникнення і еволюція партії. Етапи становлення теорії політичних партій.	4
Кредит 2.Інструментальний вимір політичних партій	2
ТЕМА3. Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль в житті суспільства.	
ТЕМА 4. Елементи (індикатори) політичної партії.	2
ТЕМА 5. Функції політичних партій	3
ТЕМА 6. Партійне керівництво	3
ТЕМА7.Типологія та класифікація політичних партій	3
ТЕМА8. Типології партійних систем	3
ТЕМА9. Характеристика основних типів партійних систем	3
ТЕМА10. Способи визначення конфігурації партійних систем	5
ТЕМА11. Головні ідеологічні типи політичних партій.	5
Кредит 3.Політичні партії та рухи України.	5
ТЕМА12. Політичні партії та рухи України та формування національної свідомості.	5
ТЕМА13. Суспільно-політичний рух 50-60-х років. Передумови виникнення багатопартійності в Україні.	5
ТЕМА14 Виникнення багатопартійності в Україні (друга половина 80-початку 90-х років ХХ ст.).	5
ТЕМА15. Політична палітра сучасної Миколаївщини.	3
ТЕМА16. Сутність, структура, типологія сучасних громадських об'єднань та рухів.	5
ТЕМА17. Сучасні громадські об'єднання та рухи України	5
Разом	70

6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання: написання есе, мультимедійна презентація творче завдання, індивідуальне завдання, наукові конференції, конспект першоджерел, творче завдання, захист реферату, дослідницька робота.

7. Методи навчання

Основними формами проведення занять є: лекції, практичні заняття, самостійні заняття.

Лекції складають основу теоретичної підготовки студентів. Вони повинні давати студентам фундаментальні знання з предмету, розкрити найбільш складні питання учбового матеріалу, сприяти розвитку мислення студентів, розумінню ними природи глобальних змін, що відбуваються сьогодні в світі та носити проблемний характер. Рівень проблемності лекції має підвищуватися на кожному наступному курсі навчання.

Практичні заняття проводяться з основних та найбільш складних тем або розділів навчальної програми.

Мета практичного заняття - поглибити та закріпити теоретичні знання, отримані на лекціях, групових заняттях та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, а також прищеплювати студентам навички самостійного пошуку, удосконалення, узагальнення та викладу матеріалу в усній формі. На семінари необхідно виносити основні питання теми, які потребують обґрунтування та розуміння.

У процесі проведення лекційних та практичних занять застосовуються такі методи інтерактивного навчання:

- індивідуально-контрольна співбесіда.
- логічні вправи.
- тести контролю знань.
- ділові ігри.
- тренінги.
- ситуаційні завдання.
- друковані роздаткові матеріали.

Консультація є однією з форм керівництва роботою студентів і надання їм допомоги в самостійному вивченні навчального матеріалу.

Консультації проводяться регулярно під час самостійної роботи і носять переважно індивідуальний характер. У разі поглиблення і закріплення знань, вироблення в студентів навичок збору, аналізу та узагальнення інформаційного матеріалу, підготовки доповідей і повідомлень, придбання і вдосконалення навичок публічних виступів, ведення наукових дискусій, консультації здійснюються науковими працівниками та керівним складом кафедри.

Самостійна робота є додатковим методом вивчення учбового матеріалу та служать для цілеспрямованої підготовки студентів до майбутньої практичної діяльності. Вони повинні бути спрямовані на вдосконалення знань студентів, розвивати в них здатність самостійно осмислювати вивчений матеріал, формувати навички аналізу, пошуку методів вирішення завдань, розвивати творче мислення, сприяти розвитку таких якостей, як організованість, старанність, наполегливість, цілеспрямованість.

Самостійні заняття проводяться під керівництвом викладача. Для проведення всіх видів занять з курсу розробляються лекції, плани семінарів, плани самостійних занять, методичні розробки, плани проведення занять. Методичні розробки затверджуються завідувачем кафедри.

Вивчення курсу здійснюється, крім лекційних та практичних занять, у таких формах самостійної роботи студентів:

- самостійна робота з політологічною літературою, конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів, захист їх;
- розв'язування логічних вправ, тестів;
- складання словника;
- упорядкування інформації про зарубіжних та вітчизняних українських політичних аналітиків та їх школи і напрямки;
- проведення політологічного дослідження.

8. Методи контролю

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного, тематичного, кредитного і підсумкового оцінювання знань.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі проведення занять. Його основним завданням є встановлення й оцінювання рівнів компетентностей, розуміння і первинного засвоєння окремих елементів кредиту, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх занять, закріплення знань, умінь і навичок.

Формами поточного оцінювання є індивідуальне і фронтальне опитування студентів, робота на практичних заняттях, виконання студентами різних видів письмових (самостійних робіт) робіт.

Оцінюванню навчальних досягнень підлягають основні результати вивчення студентами змісту тематики кредиту, з урахуванням результатів контрольної роботи, поточної успішності, виконання нормативів, додаткової самостійної роботи (підготовка та презентація рефератів, кросвордів,

інформаційних бюлетенів, виконання завдань з розвитку та ін.) та навчальної активності студентів.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування							Самостійна робота	Іспит	Накопичувальні бали/ Сума
Кредит 1		Кредит 2		Кредит 3					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	40 б. за кожен кредит	40	300/100
20	20	20	20	20	20	20	120 б.		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54	2 (незадовільно)	Не зараховано
FX	35-49		

10. Методичне забезпечення

- Шкуренко К.О. Демократичні засади партійної розбудови України: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/К.О.Шкуренко. –Миколаїв: Вид-во ПСІ КСУ, 2011.-120с.
- .Політологія: навч. пос. для студ. вузів III–IV рівнів акредитації / В.М.Лісовський, О.О.Федорчук, Ю.В. Василевич. – Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського; Видць Прокопчук Т.Ю., 2012. – 468 с.
- Ніколаєнко Н.О., Орловський В.К., Шкуренко К.О. Навчально-методичний посібник з курсу «Партологія» для студентів спеціальності «Політологія».- Херсон: Грінь Д.С., 2014. – 334 с.
- Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Соціологія політики».
- Ніколаєнко Н.О., Сухорукова А.Л. Зарубіжна політична думка в персоналіях : навчальний посібник з грифом МОНУ – Львів : Укр. акад. друкарства, 2013. –143

11. Рекомендована література

Базова

- Закон України «Про політичні партії в Україні» // ВВР України. – 2001. – № 23. – С. 23-54.
- Баранов Н.А. Політичні відносини і політичний процес у сучасній Росії: Курс лекцій/ Н.А.Баранов.– М., 2011. – 458 с.
- Барабанов М.В. Партії та багатопартійність в сучасній Росії: виникнення, основні тенденції розвитку/М.В. Барабанов. – М., 2011. – 450 с.
- Бортніков В.І. Політична участь і демократія: українські реалії / В.І. Бортніков [монографія] – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 524 с.

5. Гонюкова Л. Політичні партії як інститут державної політики та управління: теоретико-методологічний аналіз : монографія / Л. Гонюкова. – К. : НАДУ, 2009. – 392 с.
6. Голишев В. Діяльність парламентської більшості: [монографія] / В. Голишев. – 2010. – 252 с.
7. Журавський В.С. Становлення і розвиток українського парламентаризму: [монографія] / В.С. Журавський. – 2011. – 344 с.
8. Кресіна І.О., Коваленко А.А., Балан С.В. Інститут імпичменту: порівняльний політико-правовий аналіз: [монографія]. – / І.О. Кресіна, А.А. Коваленко, С.В. Балан. – К., 2004. – 176 с.
9. Кресіна І. Парламентські вибори в Україні: правові і політичні проблеми: [монографія] / І. Кресіна, Є. Перегуда – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2013. – 368 с.
10. Романюк А., Шведа Ю. Партії та електоральна політика / А. Романюк, Ю. Шведа – Львів: ЦПД – «Астролябія», 2015. – 368 с
11. Романюк А., Шведа Ю., Шумельда О. Політико-правові аспекти фінансування політичних партій: світовий досвід та Україна. / А. Романюк, Ю. Шведа, О. Шумельда – Львів, Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 161 с.
12. Побочий І.А. Влада та опозиція: конфліктний аналіз взаємовідносин / І.А. Побочий // Грані. – 2007. – № 1. – С. 115-119.
13. Мазур І.В. Політична опозиція: теорія та історія, світовий досвід та українська практика: [монографія] / І.В. Мазур. – 2011. – 347 с.
14. Мороко В.В. Партійне будівництво в сучасній Україні (1996-2010 рр.). [монографія] / В.В. Мороко – Запоріжжя: «АА Тандем», 2010. – 208 с.
15. Михалева Г.М. Российские партии в контексте трансформации / Г.М. Михалева – М., 2009. – 352 с.
16. Томенко М. В., Олійник В. В. Партійна еліта України/ М.В.Томенко, В.В.Олійник. – К., 2000.
17. Хесс Х. Практическая работа в Социал-демократической партии: [справочник] /Х.Хесс. – К., 2000.
18. Хто є хто? Партії та політики. Довідково-біографічне видання.- К., 2012.
19. Шведа Ю.Р. Політичні партії: Енциклопедичний словник / Ю.Р.Шведа. – Львів: Астролябія, 2014. – 500 с.
20. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем / Ю.Р.Шведа. - Львів, 2014, Автономія фінансової бази, с. 163-165.
21. Цимбал Д. Теоретико-методологічні підходи до дослідження інституту політичної опозиції / Д. Цимбал // Освіта регіону. – 2012. – №1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://www.social-science.com.ua/>
22. Якименко О., Литвиненко Ю. Політичні партії за рік до виборів: майбутнє, що починається сьогодні / О. Якименко, Ю. Литвиненко // Національна безпека та оборона. – 2005. – № 2. – С.2-15.

Допоміжна

1. Обушний М.І., Примуш М.В., Шведа Ю.Р. Партологія.- К., 2006, Організаційна структура політичних партій, с. 173-184.
2. Основи демократії / За заг. ред. А.Колодій.- К., 2002, Організаційні засади партійної діяльності та їх вплив на демократію, с. 338-345.
3. Хімченко О.Г. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства.- К., 2006,
4. Шведа Ю.Р. Політичні партії. Енциклопедичний словник.- Львів, 2015.
5. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем.- Львів, 2012.
6. Шляхтун П.П. Типологія політичних партій К., 2012.

7. Деттербек К. Картельные партии в Западной Европе? (Реферат) // Политическая наука: Политические партии и партийные системы в современном мире: Сб. научн. тр. / Ред. и сост. Кулик А. Н., Мелешкина Е. Ю. – М.: РАН ИНИОН, 2006, с. 45-54.
8. Гантер Р., Даймонд Л. Виды политических партий: Новая типология (Реферат) Политическая наука: Политические партии и партийные системы в современном мире: Сб. научн. тр. / Ред. и сост. Кулик А. Н., Мелешкина Е. Ю. – М.: РАН ИНИОН, 2016, с. 54-61.
9. Джанда К. Сравнение политических партий: исследования и теория // Современная сравнительная политология. Хрестоматия.- М., 1997, Организационная сложность и власть с. 105-109.
10. Дюверже М. Инфраструктура партий // Политические партии.- М., 2000, с.45-107.
11. Кац Р., Мэйр П. Изменение моделей партийной организации и партийной демократии: Возникновение картельных партий (Сокращенный перевод) // Политическая наука: Политические партии и партийные системы в современном мире: Сб. научн. тр. / Ред. и сост. Кулик А. Н., Мелешкина Е. Ю. – М.: РАН ИНИОН, 2016, с. 27-45.

12. Інформаційні ресурси

Електронний каталог до курсу

1. <http://www.lpua.info> - Український соціально-гуманітарний науковий журнал "Людина і політика" (Політологія. Історія. Філософія. Право). Архів журналу з 1999 р., пошук за тематичним рубрикатором.
2. <http://www.personal.in.ua> - Сайт журналу «Персонал», на сторінках якого розміщені матеріали із порівняльної політології
3. <http://www.viche.info> - Сайт журналу Верховної Ради «Віче»України, на сторінках якого розміщені матеріали із порівняльної політології
4. <http://www.politdumka.kiev.ua/> - Політологічне інтернет-видання Інституту посткомуністичного суспільства і журналу "Політична думка". Основні рубрики журналу: політичний процес, суспільство, влада; економіка і політика; міжнародні відносини та геополітика; історія, культура та етнополітика; глосарій політтехнологій; політологічна публіцистика та ін.
5. <http://www.politik.org.ua/> - Сайт Українського центру політичного менеджменту, основними статутними завданнями якого є: підвищення рівня політичної культури; розвиток інформаційної інфраструктури; впровадження соціальних технологій. Містить електронні книги, повнотекстові версії журналів "Політичний менеджмент", "Соціальна психологія", "Людина і політика", "Український соціум". Інформація на сайті розрахована на політологів, соціологів, психологів, журналістів, усіх, кого цікавлять проблеми політики.
6. <http://www.garп.ru/> - Сайт Російської Асоціації політичної науки (РАПН).
7. Пресс колледж Св. Мартина http://smрcollege.com/smp_govt
8. Западний Мичиганський університет (США)
<http://www.wmich.edu/politics/resources/resource.html>
9. Колорадо університет в Булдепе (США) <http://osiris.colorado.edu/LAB>
10. Аризонський університет (США) <http://www.hogben.ru/deps/poldir/net/>
<http://www.arizona.edu/>